

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 28.10.2016
Vår ref.: 201104762-152
Arkiv: 511
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Hilde Aass

Oversendelse av innsigelse og klager på vedtak om konsesjon til Hovatn Aust vindkraftverk med tilhørende nettilknytning av 23.06.16

NVEs vedtak om konsesjon til Hovatn Aust vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Bygland kommune, Aust-Agder fylke, av 23.06.16 er påklaget. NVE har mottatt ni klager på vedtaket. Det ble under konsesjonsbehandlingen fremmet innsigelser til prosjektet fra Fylkesmannen i Aust-Agder og Aust-Agder fylkeskommune.

Klagene er gitt innen gjeldende frister og tilfredsstiller de øvrige vilkår for klagerett i forvaltningslovens kapittel VI. NVE har forberedt klagene i tråd med forvaltningsloven § 33.

NVE kan ikke se at noen av klagene gir grunnlag for å endre vedtak av 23.06.16. Fylkesmannen i Aust-Agder har ikke funnet grunnlag for å trekke innsigelsen. Med bakgrunn i fastsatte vilkår i anleggskonsesjon av 23.06.16, anser NVE at grunnlaget for innsigelsen fra fylkeskommunen i Aust-Agder er bortfalt.

Klagene og innsigelsen fra Fylkesmannen i Aust-Agder oversendes derfor Olje- og energidepartementet (OED) for endelig avgjørelse.

Bakgrunn for saken

NVE ga 23.06.16 Hovatn Aust Vindkraft AS konsesjon til å bygge og drive Hovatn Aust vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Bygland kommune, Aust-Agder fylke. Det ble gitt konsesjon til et anlegg med samlet installert effekt inntil 120 MW.

Konsesjonsbehandling etter energiloven er en avveining mellom tekniske og økonomiske forhold og miljø- og samfunnsvirkninger. Hvis et omsøkt anlegg anses å være til større fordel enn ulempe for samfunnet, kan det gis konsesjon etter energiloven. Alle vesentlige forhold som kommer frem gjennom konsesjonsprosessen vurderes og hensyntas ved skjønnsutøvelsen.

NVE har mottatt ni klager på vedtaket. Følgende har påklaget vedtaket: Forum for natur og friluftsliv – Agder, Bjørg og Nils R. Hammer, Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal v/Torhild Austad, Einar Austad, Annemor Sundbø og Per Sigurd Tveit, Norges Miljøvernforbund, Liv Torhild Nordanå og Harald Sørlien med flere, Knut G. Austad, Torhild Austad og Grunde Austad, Villreinnemda for

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Setesdalområdet og Naturvernforbundet i Vest-Agder. Fylkesmannen i Aust-Agder og Aust-Agder fylkeskommune har fremmet innsigelser til prosjektet.

I dette notatet har NVE sammenfattet de innkomne klagen og innsigelsene og kommentert de vesentligste klagegrunnene som er fremsatt. NVE viser til notatet *Bakgrunn for vedtak* av 23.06.16 for en oppsummering av saksbehandlingsprosessen, sammenfatning av innkomne merknader og NVEs vurderinger.

Innsigelser

Gjennom høringsprosessen har Fylkesmannen i Aust-Agder fremmet innsigelse til Hovatn Aust vindkraftverk. Innsigelsen er begrunnet med negative virkninger for villreinen og dens bruk av arealene ved Hovatn og særlig bruken av kalvingsområdene nordøst for den planlagte utbyggingen. De mener at dette er arealer som er svært viktige for villreinen på Austheia og at utbyggingsplanene representerer en trussel mot villreinens arealbruk sør på heia.

I forbindelse med innsigelsen ble det avholdt møte i Fylkesmannens lokaler i Arendal 18.06.15. Representanter fra NVE, Fylkesmannen i Aust-Agder og tiltakshaver var tilstede. I møtet presenterte fylkesmannen bakgrunn for innsigelsen. Det ble presisert at innsigelsen er fremmet med bakgrunn i negative virkninger for villreinen og dens bruk av arealene ved Hovatn, og da særlig bruken av kalvingsområdene nordøst for den planlagte utbyggingen. De viser til at tilnærmet hele planområdet ligger innenfor Nasjonalt Villreinområde i Heiplanen, og mener at planene om vindkraftverket ikke er forenelig med nasjonale mål om sikring av villreinens leveområder. Fylkesmannen er uenig i avgrensningen av influensområdet og mener at en utbygging vil påvirke reinen i et mye større område. De viste til eksempler og kart over villreinens nomadiske adferd. De mener konsekvensutredningen ekskluderer virkningene for villrein nord på Austheia gjennom å avgrense influensområdet til 0,5-3 km. Videre presiserte Fylkesmannen at det er nødvendig å vurdere samlet belastning for villrein i henhold til § 10 i naturmangfoldloven, blant annet med bakgrunn i villreinens arealbruk. Fylkesmannen mener konsekvensgraden er vurdert for lavt i utredningen, da det ikke er tatt hensyn til den samlede belastningen av andre vindkraftverk og inngrep, herunder hytteutbygging.

Fylkesmannen i Aust-Agder mener det ikke vil være mulig å gjøre endringer i prosjektet slik at grunnlaget for innsigelsen bortfaller. De opprettholder dermed innsigelsen. For en nærmere vurdering av innholdet i innsigelsen viser NVE til de tematiske vurderingene i notatet "Bakgrunn for vedtak" av 23.06.16.

Aust-Agder fylkeskommune fremmet innsigelse til Hovatn Aust vindkraftverk i brev av 04.02.15 i medhold av energiloven § 2-1. Innsigelsen er fremsatt med bakgrunn i følgende: *«Dersom det vedtas å bygge ut vindkraftanlegget som foreslått, har fylkesutvalget innsigelse til planene om å bruke den kommunale veien gjennom Åraksbø som adkomstvei. Innsigelsen er fremmet på grunn av nærføringen og farene for skade på Haugenloftet.»*

Med bakgrunn i innsigelsen utredet tiltakshaver alternative løsninger for transportrute gjennom Åraksbø, med mål om å imøtekomme innsigelsen. Rapporten «417576 – Mulighetsstudie på vei, Åraksbø» fra Multiconsult ble oversendt NVE 12.11.15. Rapporten ble sendt på høring 23.11.15 med frist for uttalelse 21.12.15. Rapporten presenterer fire alternative traseer til transportrute gjennom Åraksbø. NVE har vurdert alternative løsninger for adkomstvei gjennom Åraksbø. Det vises til kapittel 4.16.2 i notatet «Bakgrunn for vedtak» av 23.06.16 for nærmere beskrivelse av alternative traseer og NVEs vurderinger.

Etter NVEs vurdering vil det beste alternativet være å oppgradere den kommunale veien Bryggeveien, som tar av fra Fylkesvei 323 og går fram til grendehuset i Åraksbø. NVE konstaterer at Aust-Agder fylkeskommune v/kulturminneseksjonen anbefaler at dette alternativet legges til grunn som adkomstvei.

NVE har i vedtak av 23.06.16 fastsatt vilkår om at denne transportruten skal benyttes. NVE har også satt vilkår om at det skal utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan for tiltaket. Planen skal blant annet omtale hvordan natur- og samfunnsinteresser skal hensyntas i forbindelse med bygging av veinett og transport av turbin- og kraftlinjekomponenter, herunder tiltak knyttet til kulturminner, trafiksikkerhet og tiltak for å redusere støv for nærliggende boliger. NVE forutsetter at Aust-Agder fylkeskommune kontaktes i sammenheng med tiltak knyttet til kulturminner langs transportruten fra avkjørselen langs Fylkesvei 323 frem til planområdet.

I uttalelsen til rapporten fra Aust-Agder fylkeskommune v/kulturminnevernseksjonen opplyses det om at det er fylkesutvalget som tar endelig stilling til om innsigelsen trekkes, og at rapporten ikke har blitt behandlet i fylkesutvalget. Med bakgrunn i fastsatte vilkår i anleggskonsesjon av 23.06.16, anser NVE at grunnlaget for innsigelsen fra fylkeskommunen i Aust-Agder er bortfalt.

Klagene

Det har kommet inn ni klager til NVEs vedtak om konsesjon til Hovatn Aust vindkraftverk. NVE har vurdert samtlige klagere til å ha klageadgang i saken. Klagene er sammenfattet i teksten under.

Naturvernforbundet i Vest-Agder (NVF) påklager NVEs vedtak i brev av 09.08.16. De skriver i klagen at NVE ikke har lagt vekt på at tiltaket vil medføre en reduksjon på 20 km² inngrepsfri natur i ytterkant av et større sammenhengende naturområde med urørt preg, men kun har vurdert virkningene i sammenheng med andre tema. De skriver at urørte naturområder ofte har sjeldne kvaliteter og egenskaper. De viser til Norges forpliktelser nasjonalt og internasjonalt å bevare store sammenhengende naturområder og natur, og viser til stortingsmeldinger, rapporter og lovverk, herunder naturmangfoldloven §1 og grunnloven § 112.

NVF mener NVE ikke har lagt vekt på Miljødirektoratets vurdering når det gjelder villrein. De viser til at Miljødirektoratet mener at avbøtende tiltak ikke kan redusere konflikten mellom tiltaket og villrein. De viser til at Fylkesmannen uttrykker bekymring for villreinstammen i Setesdal-Ryfylkeheiene. NVF mener det er uforståelig at statens forvaltningsmyndigheter har motsatt syn på truslene mot villreinen i Setesdal. NVF mener at ulike naturinngrep og menneskelige aktivitet i villreinens leveområder i Setesdal må vurderes opp mot § 10 i naturmangfoldloven. De mener også at vedtaket er i strid med nasjonale mål om å sikre villreinens leveområder, ref. Stortingsmelding nr. 21 2004-2005, og i konflikt med målene i Regional plan for Setesdals Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen).

NVF viser til NVEs vedtak vedrørende hubro, og påpeker at NVE mener tiltaket kan få virkninger for den lokale bestandsutviklingen for hubro og kongeørn i form av kollisjon og fortrengning. De mener NVE har som oppgave å bidra til at arten øker i antall. De mener vindkraftverket vil være i strid med disse forpliktelsene. NVF ber om at den usikkerheten, som NVE selv tilkjennegir vedrørende virkninger av tiltaket for særlig hubro, må vurderes etter naturmangfoldloven § 9.

NVF viser til Norges internasjonale forpliktelser knyttet til ny fornybar kraftproduksjon. NVF mener det er NVEs ansvar å synliggjøre at nye konsesjoner stadig må innvilges for å overholde bilaterale avtaler. De mener at dette ikke er gjort i saken og derfor ikke kan tillegges vekt. De reagerer på NVEs argumenter til hvorfor det gis flere konsesjoner enn det er behov for, og at NVE begrunner konsesjonstildelingene med at kun de beste prosjektene blir realisert. De mener at dette i realiteten tilsier at NVE slipper gjennom dårlige prosjekter, som ikke skulle fått konsesjon. NVF ber OED vurdere om denne praksisen er i henhold til god forvaltningspraksis og forenelig med forvaltningsloven § 17.

NVF etterlyser en kompensasjon til allmennheten for det naturtapet vindkraftverket vil medføre. NVF mener at det heller bør satses på energieffektiviseringstiltak, og viser til at det fins et potensiale på 20-40 TWh. De kan ikke se at NVE har vurdert slike løsninger. NVF mener lokale arbeidsplasser som følge av

vindkraftutbygging vil være mindre enn NVE anslår, og de ber NVE fremlegge dokumentasjon for sine anslag.

Einar Austad, Annemor Sundbø og Per Sigurd Tveit påklager NVEs vedtak i brev av 16.08.16. De skriver at de eier de nyeste hyttene i influensområdet til vindkraftverket, som vil befinne seg tettest på vindturbinene.

Austad, Sundbø og Tveit skriver at bortfall av urørt natur er et tap for naturmangfoldet og samtidig et verditap for mennesker som benytter området. De ber om å bli tatt hensyn til i denne sammenheng. De skriver at inngrepet er irreversibelt og at det strider mot grunnlovens § 112.

Austad, Sundbø og Tveit skriver at hyttene ligger i ytterkant av det som regnes som laveste støysone, men at støyen allikevel vil være sjenerende og plagsom. De viser til erfaringer fra Lista vindkraftverk, og «Forskrift om miljørettet helsevern» (FOR-2003-04-25-486). Austad, Sundbø og Tveit skriver at støy og skyggekast vil påvirke landskapsopplevelsen og bruken av området til rekreasjon vil forringes. De mener topografien rundt Hovatn tilsier at støy fra vindturbinene vil bære lengre og vil forsterke seg i fjellterrenget. Visuell støy i form av blinkende lys nattestid vil virke irriterende og forstyrrende.

Austad, Sundbø og Tveit skriver at iskast vil utgjøre en fare for å oppholde seg i hyttenes nærområder og at det beste tur- og skiterrenget på Gnuldrehei vil gå tapt i perioder med fare for iskast. De viser til at det per dags dato ikke eksisterer velfungerende avisingsystemer.

Austad, Sundbø og Tveit skriver at det er viktig for hytteeiere å ha adgang til uforstyrret natur, og at vindkraftverket vil medføre verditap både i form av bruksverdi og eiendomsverdi. De påpeker at grunneiere vil bli tilgodesett ved å samtykke til bruk av grunn i form av leieinntekter.

Villreinnemda for Setesdalområdet påklager NVEs vedtak i brev av 19.08.16. De mener en utbygging av Hovatn Aust vindkraftverk vil medføre større virkninger for villreinen enn det NVE har lagt til grunn i sine vurderinger. De mener også at det ikke vil være mulig å gjennomføre avbøtende tiltak slik at hensyn til villreinen ivaretas i tilstrekkelig grad. Villreinnemda viser til at tiltaket er lokalisert innenfor Nasjonalt villreinområde og vil være i strid med nasjonalt mål om å sikre villrein og villreinområder.

De viser til høringsuttalelsen av 14.01.15 og trekker fram følgende momenter:

- Det nordlig planområdet er lokalisert i kalvingsområdet.
- Det er stor fare for at beiteareal og kalvingsområdet mister sin funksjon for villreinen, som følge av menneskelig aktivitet og ferdsel i området. Det er også heftet stor usikkerhet til i hvilken grad villreinen vil unngå faste installasjoner.
- Tiltaket må sees i sammenheng med den samlede belastningen som hele villreinområdet er utsatt for. Det vises spesielt til kapittel 7 i konsekvensutredningen, vedrørende flaskehalsen ved Riksvei 45 med tilhørende hyttebygging og annen infrastruktur.

Villreinnemda skriver at villreinen er en norsk ansvarsart og at Norge er forpliktet til å ta vare på den. Stammen som blir berørt av tiltaket er den sørligste forekomsten av villrein i Europa.

Villreinnemda har følgende merknader til NVEs vurderinger:

- 1) Om bruken av området påpeker de at villreinen har et nomadisk levesett med bruk av store arealer og at de skifter bruk av beite, slik at områder kan stå urørt eller være i lite brukt over lang tid. De skriver at ingen bukker har blitt GPS-merket og inngår i GPS-datamaterialet, som er lagt til grunn. Området nordøst for planområdet blir benyttet som kalvingsområdet i slutten av

april og i starten av mai, og villreinen er svært sårbar for forstyrrelser i denne perioden. Vindkraftverket vil således representere en trussel for arealbruken i området.

- 2) De er enig med NVE at menneskelig aktivitet er den største forstyrrelsesfaktoren for villreinen, men understreker at det hefter stor usikkerhet til i hvilken grad villreinen vil unngå vindturbinene. De mener intern- og adkomstveier vil gjøre området lettere tilgjengelig for mennesker, både gående og kjørende. De skriver at selv om NVE vil stenge veiene med bom vil dette ikke forhindre økt aktivitet i området.
- 3) De mener det blir feil av NVE å benytte argumenter for aktivitet og inngrep i bygdeutviklingssonen, som argument for å tillate vindkraftverk innenfor Nasjonalt villreinområde, selv om bygdeutviklingssonen ligger nær opptil planområdet for Hovatn Aust vindkraftverk. De mener dette er ansvarsfraskrivelse fra NVEs side.

Knut G. Austad, Torhild Austad og Grunde Austad, hhv g.nr. 13/8, 13/9/1 og 13/9 påklager NVEs vedtak i brev av 15.08.16. De viser til NVEs vedtak i saken om Storehei, Bjelkeberg og Oddeheia vindkraftverk, hvor NVE har konkludert med at det kun er 80 MW tilgjengelig kapasitet i regionalnettet og at tiltaket ellers «vil kreve store investeringer i sentralnettet som i dagens situasjon ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt». De mener konsesjon til Hovatn Aust vindkraftverk er i strid med NVEs tidligere argument knyttet til nettkapasitet, og viser de til Statnett SF sin analyserapport.

Austad skriver at vedtaket ikke er i tråd med gjeldende lover og planer, herunder kommuneplanen, naturmangfoldloven og internasjonale forpliktelser knyttet til villrein. De viser til kommuneplanen 2011-2022, vedtatt i kommunestyret 22.02.11, hvor det står at «Kommunen er positiv til å vurdere vindturbiner, så sant det ikke vil virke ødeleggende på miljø eller kulturlandskap». Austad mener derfor at tiltaket vil være i strid med kommuneplanen.

Austad skriver at Norge har ansvar for å sikre villreinen sine leveområder. De mener NVE trekker kalvingsområdet ut av planområdet uten tilstrekkelig dokumentasjon. De etterlyser bruk av rapport fra Norsk villreinsenter, hvor kalving er dokumentert både nord og øst for Hovatn.

Austad stiller spørsmål ved kostnadene knyttet til etablering av Hovatn Aust vindkraftverk sammenlignet med andre kystnære prosjekter. De mener det vil være mer samfunnsøkonomisk lønnsomt å satse på vindkraftutbygging i kystnære områder.

Austad etterlyser utredninger knyttet til lavfrekvent støy, og stiller spørsmål til hvorfor støygrensen er satt til 45 dBA når Folkehelseinstituttet anbefaler 40 dBA. De mener at sistnevnte grenseverdier bør benyttes.

Austad mener at tiltaket vil føre til forurensing av Tovdalsvassdraget. De mener NVE bryter med de rikspolitiske retningslinjene for verna vassdrag. De etterlyser flere visualiseringer av tiltaket fra vassdraget, og mener at dette var blitt lovet.

Austad skriver at konsekvensutredningen for fugl er ufullstendig. De skriver at de to nye kraftledningene i området er lite diskutert, og at det blir vist til feil kartgrunnlag i konsekvensutredningen. Kartene tar for seg vestsiden av Hovatn.

Austad mener det vil være store utfordringer knyttet til transport, som vil medføre kostbare utbedringer både når det gjelder inngrep og økonomi. De mener at de grønne sertifikatene vil subsidiere veiutbygging. Austad etterlyser veiprofiler og illustrasjoner for å synliggjøre inngrepene i forbindelse med veiutbygging/-utbedring.

Austad stiller spørsmål ved troverdigheten til kunnskapsgrunnlaget, når de mener det kun er grunneiere i planområdet som er blitt brukt som informanter og ingen andre kjentfolk eller grunneiere i influensområdet.

Forum for natur og friluftsliv – Agder (FNF) påklager NVEs vedtak i brev av 21.08.16. De skriver at NVE ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til villreinen, samt verdien av store sammenhengende naturområder uten tekniske inngrep og friluftsliv i den samlede vurdering. De mener tiltaket er i strid med nasjonale mål om å sikre villreinens leveområder, jf. Stortingsmelding nr. 21 2004/2005, og at tiltaket er i konflikt med målene i Regionalplan for Setesdals Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen).

FNF viser til Miljødirektoratet sin uttalelse knyttet til villrein. De mener NVE ikke har vektlagt Miljødirektoratets vurdering, som de mener burde veie tungt ettersom villreinen er en ansvarsart. FNF mener NVEs vedtak er i strid med Heiplanen. Dette begrunner de med følgende:

- 1) At kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig. De mener blant annet at villreinens bruk de siste ti årene ikke kan brukes som grunnlag for verdien av området, da villreinen veksler på beiteområder og at området kan bli viktig på sikt. De skriver at bruken kan endre seg. FNF etterlyser studier på hvilke effekter vindkraftverk kan ha på kalvingsområder.
- 2) At det står i Heiplanen at det ikke skal godkjennes nye store kraftprosjekter i Nasjonalt Villreinområde, men at det kan søkes om tiltak i randsonen.
- 3) At samlet belastning vil bli for stor på sikt.

FNF mener NVE kun har lagt deler av Heiplanen til grunn i sin vurdering. De mener NVE ikke har vært tilstrekkelig føre-var i sammenheng med villrein som norsk ansvarsart.

FNF viser til tidligere vedtak fra NVE, hvor NVE har avslått eller bedt søker om å trekke prosjekter på grunn av hensynet til tamreinsdrift. De mener at NVE gjennom dette innrømmer at tamrein kan være sårbar for påvirkning fra vindkraftverk. De skriver at villrein vurderes av fagfolk til å være mer sårbare for forstyrrelser enn tamrein.

FNF skriver at planområdet ligger i utkanten av et større område med inngrepsfri natur. De skriver at NVE ikke har vektlagt reduksjon av et større sammenhengende naturområde med urørt preg i den samlede vurderingen, men kun har sett på virkningene i sammenheng med andre temaer. FNF mener en reduksjon på 20 km² urørt natur må vektlegges av NVE. De viser til nasjonale målsettinger om å bevare slike områder og tilhørende habitater gjennom konvensjonen for biologisk mangfold.

FNF mener det er feil av NVE ikke å vektlegge virkningene for friluftsliv i den samlede vurderingen. De skriver at det er stor forskjell på eksisterende inngrep i området og det planlagte vindkraftverket, når det gjelder virkninger for friluftsliv. De skriver at NVE har fastsatt vilkår om å stenge internveiene, som avbøtende tiltak for villrein, og at dette derfor ikke vil åpne for ferdsel for nye brukergrupper, slik NVE skriver. FNF mener at vindkraftverket vil virke dominerende selv over store avstander, og at det vil påvirke landskaps- og naturopplevelsen i området, særlig i områder som fremstår som urørt, herunder Fyresdalsheiane-Rukkedalen og Setesdalen.

Björg og Nils R. Hammer g.nr. 20/1, 32/7 og 30/25 påklager NVEs vedtak i brev av 20.08.16. De ber samtidig Olje- og energidepartementet (OED) avslå søknaden om forhåndstiltredelse før skjønn er avholdt. De mener det er urimelig at konsesjonær gis ekspropriasjonstillatelse før detaljplaner foreligger og ber om at tillatelsen trekkes tilbake.

Hammer er eiere av Bleilistøylen (g.nr. 32/7), som ligger mellom det nordre og søndre planområdet, gården Nordenå (g.nr. 20/1), som ligger lenger ned langs veien mot Åraksbø, samt Heimre Grunnevasstøyl (g.nr.30/25), som ligger sør for planområdet.

Hammer skriver at den planlagte veiutvidelsen vil berøre gården Nordenå, og vil ødelegge kulturlandskap og dyrkbar mark. De skriver at verditapet vil bli stort, uten at de vil få noen form for kompensasjon. De skriver at Bleilistøylen fortsatt brukes til jakt og friluftsfornål, og vil bli berørt i form av støy på 46,3 dBA. Støyvirkningene for Heimre Grunnevasstøyl er estimert til 44,7 dBA. Tiltaket vil også medføre visuelle virkninger for støyene. De skriver at adkomstveien vil tangere grensen til eiendommen. Det samme vil kraftledningen gjøre. Søndre planområdet vil grense til deres eiendom og det nordre planområdet ligger 100 meter fra eiendommen. De skriver at dette vill medføre tap av inntektsgrunnlag for utleie av jakt og støylsbu. De mener tiltaket også vil medføre tap av dyrket mark, som vil vanskeliggjøre å drive jordbruk, og verditap på eiendommene. I tillegg vil det medføre tap av rekreasjonsområde. De mener at det er riktig at de skal ha kompensasjon for verditapet.

De etterlyser konsekvensutredning av adkomstveien og kraftledningen mellom planområdene. De skriver blant annet at traseen delvis vil følge en tidligere merket turistforeningsløype, som fremdeles er mye i bruk. Hammer mener NVEs vurdering knyttet til virkninger av kraftledningen mellom planområdene er feil. Og at ledningen vil ødelegge støylsmiljøet på Bleili. Hammer skriver at vedlegg 8 «Feltrapport- kartlegging av hekkende fugler i traséområdet for nettilknytning og adkomsvei for Hovatn Aust vindkraftverk» er feil og mangelfull. De skriver at det mangler kartlegging av hekkende fugl i traséområdet.

Hammer skriver at tiltaket vil endre og prege landskapet blant annet for Årdalen og ved Grøssæ. De mener dette burde vært vektlagt av NVE. Videre skriver de at veien for transport til planområdet vil medføre høye skjæringer, murer og fyllinger, og påvirke kulturlandskapet rundt Nordenå. De etterlyser detaljerte planer for veiutvidelsen. De viser til transportstudie, som viser at veiutvidelsen vil medføre tap av både jord- og skogareal.

De ønsker å bli informert og få anledning til å uttale seg i forbindelse med detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplanen. De viser til kapittel 4.17.2 i notatet «Bakgrunn for vedtak» og NVEs vurdering om verditap. De ber OED vurdere om deres særstilling bær medføre kompensasjon tilsvarende dansk ordning, som det vises til i kapittel 4.17.2.

Hammer skriver at de ikke ble direkte informert før eiendommen deres ble tatt ut av planene til tiltakshaver. De etterlyser innsyn i studie gjennomført av Rambøll, og de syns utredningsresultatene er presentert på en lite strukturert måte på NVEs hjemmeside.

Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal v/Torhild Austad (Arbeidsgruppa) påklager NVEs vedtak i brev av 20.08.16. De skriver at tiltaket vil medføre visuelle virkninger over store områder og adkomsten til anlegget vil forårsake store naturinngrep. De mener at beslutningsgrunnlaget er mangelfullt.

Om metodikk og prosess, skriver de at de etterlyser en tredjeparts verifisering. De mener NVE og tiltakshavers vurderinger virker sammenfallende, og at NVEs vurderinger er vanskelig å etterprøve. De påpeker at deres ønske om visualiseringspunkter ikke ble tatt til følge. De mener dette har ført til at de visuelle virkningene av naturinngrepet er underkommunisert. De mener også det er en svakhet at informantene i forbindelse med konsekvensutredningen alle var grunneiere som har inngått avtaler med tiltakshaver.

Arbeidsgruppa skriver at tiltaket er i strid med Bygland kommunes kommuneplan 2011-2022 og Heiplanen, som begge viser til at kommunen og Norge har et spesielt ansvar for villreinen. De mener

også tiltaket er i strid med grunnlovens §112, hvor det står at «enhver har rett til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares».

Arbeidsgruppa mener NVEs estimat knyttet til lokale arbeidsplasser er for høyt. De viser til at arbeidsplasser og verdiskapning var vektlagt av kommunestyret, men mener at premissene for kommunens vedtak i utgangspunktet var feil.

Arbeidsgruppa skriver at gården Nordenå (g.nr.20/1), som er satt i stand med hjelp av statlige midler, fremstår som et vakkert kulturlandskap. De skriver at gården og kulturlandskapet vil bli hardt rammet av den nødvendige veiutvidelsen i forbindelse med transport til planområdet. De etterlyser samtidig en grundigere utredning i forbindelse med virkninger av planlagt veiutvidelse og transport. Videre skriver de at tiltaket vil medføre en stor økonomisk belastning og verdiforringelse av gården. Det samme verditapet vil også påføres hytteeierne i influensområdet.

Arbeidsgruppa har følgende kommentarer til vilkårene i anleggskonsesjonen:

- Når det gjelder nedleggelse, skriver de at tiltaket er irreversibelt og at det vil ikke være mulig å tilbakeføre området i sin naturlige tilstand.
- De mener det mangler nettkapasitet i regionen, og viser til vedtak om vindkraftverk i Birkenes kommune der det var gitt konsesjon til 80 MW, men at det nå er gitt konsesjon til 120 MW i samme regionalnett.
- De mener avbøtende tiltak i forbindelse med villreinens kalvingsområdet, fremstår som meningsløst og vil ikke redusere virkninger for arten.
- De mener Folkehelseinstituttet sin anbefaling om grenseverdi for støy på 40 dBA burde vært lagt til grunn.

Norges Miljøvernforbund (NMF) påklager NVEs vedtak i brev av 19.08.16. De mener NVE ikke har kommentert noen av innvendingene som de sendte inn i brev av 12.01.15 forbindelse med høring av søknaden.

De etterlyser utredninger knyttet til transport av vindturbinene, herunder grunnundersøkelser med tanke på sulfidholdige bergarter og tungmetaller. De kommenterer og påpeker sannsynlige utbedringer av veien som må gjøres i forbindelse transport av vindturbiner gjennom Åraksbø.

NMF skriver at den eneste forskjellen mellom Storehei vindkraftverk i Birkenes kommune og Hovatn Aust vindkraftverk i Bygland kommune, er kommunenes innstilling. De sammenligner de to prosjektene og mener at Hovatn Aust vindkraftverk vil medføre større skade og ulempe for miljø og samfunn enn Storehei vindkraftverk. NMF mener at NVE burde vektlagt virkninger for skogsfugl, herunder orrfugl. De viser til undersøkelser fra Østerrike. Basert på grunnlaget for OEDs avslag til Storehei vindkraftverk, mener de også Hovatn Aust vindkraftverk burde få endelig avslag. NMF mener prosjektet ikke er lønnsomt og økonomisk bærekraftig.

NMF skriver at tiltaket vil føre til inngrep i myr og småvann, som spiller en avgjørende rolle når det gjelder klimaregulering, ettersom de utgjør vesentlige karbonlagre. Med bakgrunn i dette mener NMF at tiltaket vil være et av de mest miljøskadelige prosjektene i Norge, ettersom Bygland ligger i borealsonen med skog, hvor det er sju ganger mer karbon per arealenhet på torvmark enn på mineraljord. De mener all myr burde fredes, også med tanke på biologisk mangfold i tilknytning til myr. Avslutningsvis skriver de at fornybarforpliktelsene for 2020 overfor EU allerede er oppfylt og at dette ikke kan brukes som et argument i NVEs vedtak.

Liv Torhild Nordanå og Harald Sørlien med flere påklager NVEs vedtak i brev av 19.08.16. De er alle grunneiere i influensområdet. Innledningsvis sammenligner de virkninger av vindkraft og vannkraft, og mener blant annet at vindkraftverk er mer arealkrevende, og medfører større virkninger for friluftsliv og naturmiljø.

Nordenå, Sørlien med flere begrunner klagen med virkninger for landskapet. De mener landskapet ved Hovatn er av regional betydning. De etterlyser realistiske fotomontasjer, som inkluderer samtlige sider ved anlegget, herunder fundamenter, veier og så videre. De skriver at hytteområdene vil bli sterkt påvirket av støy, og mener at opplevelseskvaliteten for landskap, kultur, friluftsliv og natur er vurdert for lavt i konsesjonssøknaden. De mener NVE ikke har vurdert prosjektet i en større regional sammenheng i forbindelse med rekreasjon og friluftsliv, og skriver at tiltaket vil medføre at områdets verdi for lokalbefolkningen og turister vil forringes vesentlig i form av landskapsendringer, støy og iskast.

Nordenå, Sørlien med flere skriver at tiltaket vil medføre verditap på eiendom og hytter og negativ verdiskapning, særlig som følge av støy og iskast, hvorav sistnevnte vil medføre ferdselsbegrensninger vinterstid. De viser til at nødvendig utbedring av vei vil medføre tap av dyrkbar mark. De mener NVE ikke har vurdert at området benyttes av turister og andre besøkende.

De krever at NVE iverksetter en forskningsbasert prosess med sikte på å få vite mer om vindkraftverkets virkninger for fugle- og dyreliv.

Nordenå, Sørlien med flere skriver at støyberegningene er mangelfulle ettersom de ikke tar hensyn til terrenget eller tar hensyn til vindretning. De mener også at støyreducerende tiltak må angis eller dokumenteres bedre. De mener at hytter som ligger i intervallet 35-45 dBA må inkluderes i NVEs vurdering. De påpeker at støy vil forringe selve naturopplevelsen. De mener også at lavfrekvent støy i senere tid har påvist betydelige plager for folk som utsettes for dette, og mener det er beklagelig at NVE ikke tar hensyn til dette i sin vurdering.

De skriver at tiltaket vil være særlig eksponert for ising, turbulens og ekstrem vinder/vindkast, som vil påvirke konstruksjonen i form av slitasje og medføre ferdselsbegrensninger i området vinterstid. De mener at dette også vil føre til forkortet levetid og med det redusert lønnsomhet.

Nordanå, Sørlien med flere mener at tiltaket kun vil medføre kortvarige positive ringvirkninger i form av økt sysselsetting og virkninger for reiselivsnæringen. De mener at tiltaket på sikt vil være negativt for reiseliv og hytteturismen, ettersom opplevelsesverdien knyttet til friluftsliv, natur og rekreasjon vil bli forringet. De mener vindressursen ikke er godt nok dokumentert i forhold til lønnsomhet. Avslutningsvis stiller de spørsmål hva det vil si å tilbakeføre området etter endt konsesjonstid.

Motpartens vurdering av klagen

Klagene ble oversendt Hovatn Aust Vindkraft AS til uttalelse i brev av 25.08.16, jmfør forvaltningsloven § 33. Tiltakshaver har kommet med kommentarer til klagen i brev av 19.09.16. NVE har ikke sammenfattet kommentarene fra tiltakshaver i saken, men vil i vurderingen av klagen referere til relevant informasjon fra brevet.

NVEs vurdering av klagen

NVE kan oppheve eller endre vedtaket dersom NVE finner klagen begrunnet, alternativt oversende klagen til OED for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33.

Etter forvaltningsloven § 33 2. ledd skal NVE avvise klagen dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt. Klagen er gitt innen klagefristen og tilfredsstiller de øvrige vilkår for klagerett i forvaltningslovens kapittel VI. NVE har med bakgrunn i dette forberedt klagen i tråd med forvaltningsloven § 33.

Nedenfor vil NVE kommentere nye forhold som er anført i klagen og som ikke tidligere er vurdert og/eller forhold som bør utdypes nærmere. De anførte klagegrunnene vil bli vurdert tematisk. For øvrig viser NVE til «Bakgrunn for vedtak» av 23.06.16.

NVEs saksbehandling

NMF mener NVE ikke har kommentert noen av innvendingene som de sendte inn i forbindelse med høring av søknaden. NVE har ikke mottatt høringsuttalelse fra Norges Miljøvernforbund i forbindelse med høring av søknaden om Hovatn Aust vindkraftverk. Saken var på høring i perioden 06.11.14-15.01.15.

Hammer skriver at de ikke ble informert før eiendommen deres ble tatt ut av planene til tiltakshaver. NVE konstaterer at tiltakshaver står fritt til å søke om å endre utbyggingsløsning. Tiltakshaver sendte inn «Endring av utbyggingsplan» i brev av 27.11.14, hvor de la ved nye kart over omsøkt planområdet. NVE registrerer at det er gjort enkelte mindre justeringer av det opprinnelige omsøkte planområdet. NVE har lagt til grunn endret utbyggingsløsning i vurdering av prosjektet.

Hammer ønsker å bli informert og få anledning til å uttale seg i forbindelse med detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplanen. Hammer etterlyser innsyn i studie gjennomført av Rambøll, og de syns utredningsresultatene er presentert på en lite strukturert måte på NVEs hjemmeside.

NVE har i anleggskonsesjon stilt vilkår om at anlegget skal bygges, drives, vedlikeholdes og nedlegges i henhold til en miljø-, transport- og anleggsplan som skal utarbeides av konsesjonær og godkjennes av NVE før anleggsstart. Planen skal utarbeides i samsvar med NVEs veileder om utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan for anlegg med konsesjon etter energiloven. Konsesjonær skal utarbeide planen i samråd med Bygland kommune, representanter for grunneiere og andre rettighetshavere. NVE har ikke mottatt krav om innsyn i dokumentet som Hammer refererer til. NVE vil behandle forespørsel om innsyn ved en eventuell henvendelse fra Hammer.

Lovtolkning

Flere mener at tiltaket strider mot grunnlovens § 112 (Miljøvernbestemmelsen, tidl. § 110 b). NVE tolker anførselene vedrørende § 112 dit hen at siden vedtaket ikke oppfyller reglene i naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven, og konsekvensutredningsforskriften, er vedtaket også i strid med grunnloven § 112. Kjernespoersmålet er således om NVE har oppfylt sin utrednings- og begrunnelsesplikt etter forvaltningsloven § 17 og naturmangfoldloven § 7, jmfør §§ 8-12. For ordens skyld vil NVE nevne at naturmangfoldlovens bestemmelser i kapittel II supplerer forvaltningslovens

bestemmelser om utrednings- og begrunnelsesplikt. I følge forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at "saken er så godt opplyst som mulig." Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 7 er en saksbehandlingsregel om begrunnelsesplikt som sier at prinsippene i §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer. Dette innebærer at forvaltningen i sine vedtak plikter å redegjøre for og synliggjøre kunnskapen om og virkningene et tiltak får for naturmangfold, og hvordan en har kommet fram til resultatet i den konkrete saken. Naturmangfoldloven § 8 supplerer forvaltningslovens regler om utredningsplikt og forutsetter at forvaltningen innhenter eksisterende og tilgjengelig kunnskap. NVE har vurdert tiltaket etter naturmangfoldloven § 8-12, jmfør § 7, i notatet "Bakgrunn for vedtak" av 23.06.16.

Etter NVEs vurdering oppfylder vedtak av 23.06.16 vilkårene i forvaltningsloven § 17 og naturmangfoldloven §§ 7-12. NVE mener at det foreligger et forsvarlig beslutningsgrunnlag for Hovatn Aust vindkraftverk, og vedtaket er ikke i strid med kravet om kunnskap om virkninger av tiltaket etter Grunnloven § 112.

NVEs skjønnsutøvelse

I flere av klagenes blir det hevdet at det er feil i NVEs vurderinger og/eller at NVE ikke har vektlagt ulike verdier eller virkninger i tilstrekkelig grad. Det blir også hevdet at NVEs vurderinger bærer preg av standardformuleringer og påstander og at NVE ikke har gjort en reell drøfting av momenter som taler mot vindkraftutbygging.

Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal etterlyser tredjeparts validitet av konsekvensutredningen og vedtaket. De mener NVE og tiltakshavers vurderinger virker sammenfallende, og at NVEs vurderinger er vanskelig å etterprøve. De mener også det er en svakhet at samtlige av informantene i forbindelse med konsekvensutredningen er grunneiere, som har inngått avtaler med tiltakshaver. Austad stiller også spørsmål ved troverdigheten til kunnskapsgrunnlaget, når de mener det kun er grunneiere i planområdet som er blitt brukt som informanter og ingen andre kjentfolk eller grunneiere i influensområdet.

NVEs vurdering av et planlagt vindkraftprosjekt baseres hovedsakelig på faglig skjønn. NVE registrerer at flere er uenig i NVEs vurderinger knyttet til verdi- og konsekvensvurderinger og vurderinger knyttet til beslutningsgrunnlaget. NVE ser ikke grunn til å kommentere dette nærmere, men konstaterer at uenighet om NVEs faglige skjønnsutøvelse brukes som argument for at NVE ikke er objektive i sine vurderinger.

NVE sender søknader om vindkraft på høring til faginstanser og myndigheter. NVE konstaterer at høringsprosessen blant annet er en del av kvalitetssikringen av konsekvensutredningene.

Tiltakshaver skriver i sin kommentarer til klagenes at det er feil at navngitte informanter i forbindelse med utarbeidelse av konsekvensutredningen alle var grunneiere med avtaler med utbygger. De skriver at når det gjelder konsekvensutredningen vedrørende visuelle virkninger, landskap, kulturminner og friluftsliv har utreder blant annet benyttet seg av personlige meddelelser fra ett medlem av Arbeidsgruppa.

NVE viser til vurdering av beslutningsgrunnlaget i kapittel 3 i vedlegget «Tematisk konfliktvurdering, innkomne merknader og vurdering av beslutningsgrunnlaget». Etter NVEs vurdering har tiltakshaver oppfylt utredningsplikten fastsatt i utredningsprogrammet meddelt av NVE 18.06.12.

Kunnskapsgrunnlaget i denne saken er etter NVEs vurdering i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8. NVE finner ikke grunnlag for å be om ytterligere utredninger eller opplysninger.

Det er flere som påpeker at NVE allerede har gitt langt flere konsesjoner enn det som skal til for å oppfylle Norges forpliktelser til EU. NMF skriver at fornybarforpliktelsene for 2020 overfor EU allerede

er oppfylt og at dette ikke kan brukes som et argument i NVEs vedtak. NVF mener det er NVEs ansvar å synliggjøre at nye konsesjoner stadig må innvilges for å overholde bilaterale avtaler. De mener at dette ikke er gjort i saken og derfor ikke kan tillegges vekt. De mener at det heller bør satses på energieffektiviseringstiltak, og viser til at det fins et potensiale på 20-40 TWh. De kan ikke se at NVE har vurdert slike løsninger. Videre mener de at NVE gir konsesjoner til dårlige prosjekter, som følge av praksisen om overskudd av konsesjoner. NVF ber OED vurdere om denne praksisen er i henhold til god forvaltningspraksis og forenelig med forvaltningsloven § 17.

NVE har som oppgave å følge opp Norges fornybarmål og målene knyttet til elsertifikatordningen. NVE slutter seg til at det er gitt mange vindkraftkonsesjoner i Norge de siste årene. Samtidig vil NVE påpeke at det er nødvendig å gi flere konsesjoner enn det som i teorien trengs for å legge til rette for at Norge kan bygge ut en andel av fornybarmålet på 26,4 TWh. Dette er nødvendig på grunn av usikkerhet om blant annet nettkapasitet, samarbeid mellom aktører og tilgang på kapital hos ulike aktører. I tillegg vil konkurranse mellom prosjektene sikre at de beste prosjektene blir bygget ut, og forutsetningene for realiserbarhet vil også kunne endre seg over tid. NVE registrer at NVF er uenig i argumentasjonen.

Økonomi, vindressurser og produksjon

Flere mener prosjektet ikke er lønnsomt og økonomisk bærekraftig. Austad stiller spørsmål ved kostnadene knyttet til etablering av Hovatn Aust vindkraftverk sammenlignet med andre kystnære prosjekter. De mener det vil være mer samfunnsøkonomisk lønnsomt å satse på vindkraftutbygging i kystnære områder i stedet. Nordanå, Sørlien med flere skriver at tiltaket vil være særlig eksponert for ising, turbulens og ekstrem vinder/vindkast, som vil påvirke konstruksjonen i form av slitasje og medføre ferdselsbegrensninger i området vinterstid. De mener at dette også vil føre til forkortet levetid og med det redusert lønnsomhet. De mener vindressursen ikke er godt nok dokumentert i forhold til lønnsomhet.

NVE har vurdert resultatet av forelagte vindanalyser og produksjonsestimater til å utgjøre et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om vindforholdene i området. Etter NVEs vurdering må noe produksjonstap forventes som følge av ising og turbulens. NVE har på grunnlag av det eksisterende kunnskapsgrunnlaget om vindforholdene vurdert at vindkraftverket kan være konkurransedyktig i det norsk-svenske elsertifikatmarkedet. NVE vurderer Hovatn Aust vindkraftverk til å være et gjennomsnittlig økonomisk prosjekt sammenlignet med andre konsesjonsgitte vindkraftprosjekter i Norge, herunder kystnære vindkraftprosjekter. I vindkraftsaker vil det alltid være usikkerhet rundt produksjonen før vindkraftverket er satt i drift, og det er mange faktorer som samlet sett avgjør prosjektets lønnsomhet.

Nettkapasitet

Austad viser til NVEs vedtak i saken om Storehei, Bjelkeberg og Oddeheia vindkraftverk, hvor NVE har konkludert med at det kun er 80 MW tilgjengelig kapasitet i regionalnettet og at tiltaket ellers «vil kreve store investeringer i sentralnettet, som i dagens situasjon ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt». De mener konsesjon til Hovatn Aust vindkraftverk er i strid med NVEs tidligere argument knyttet til nettkapasitet, og viser de til Statnett SF sin analyserapport. Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal mener også det mangler nettkapasitet i regionen. De viser også til vedtak om vindkraftverk i Birkenes kommune der det var gitt konsesjon til 80 MW, men at det nå er gitt konsesjon til 120 MW i samme regionalnett.

NVE konstaterer at Austad og Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal viser til vedtak om Storehei vindkraftverk av 28.03.14. NVE har lagt til grunn Statnett SF sin oppdaterte analyserapport, som ble oversendt NVE 02.12.15. Der fremgår det at det i dagens nett er kapasitet til å ta imot 120 MW, da dette

er den ledige kapasiteten i regionalnettsledningen mot Porsgrunn og Telemark. Dette tiltaket krever systemvern i regionalnettet. Statnett SF ønsker ikke systemvern i regionalnettet på permanent basis, og det vil derfor være behov for å gjøre tiltak i sentralnettet. NVE konstaterer at en oppgradering av sentralnettstransformeringen med 200 MVA i Brokke vil være den beste samfunnsøkonomiske løsningen. Dette tiltaket vil samtidig redusere tapene i nettet med ca. 60 MNOK, uten å inkludere produksjonen fra Hovatn Aust vindkraftverk. Det fremgår av rapporten at tilgjengelig nettkapasitet på permanent basis da vil være 120 MW.

Forhold til andre planer

Austad skriver at vedtaket ikke er i tråd med gjeldende lover og planer, herunder kommuneplanen, naturmangfoldloven og internasjonale forpliktelser knyttet til villrein. De viser til kommuneplanen 2011-2022, vedtatt i kommunestyret 22.02.11, hvor det står at «Kommunen er positiv til å vurdere vindturbiner, så sant det ikke vil virke ødeleggende på miljø eller kulturlandskap». Austad mener derfor at tiltaket vil være i strid med kommuneplanen. Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal skriver at tiltaket er i strid med Bygland kommunes kommuneplan 2011-2022 og Heiplanen, som begge viser til at kommunen og Norge har et spesielt ansvar for villreinen.

I klagen blir særlig Heiplanen fremhevet. Villreinnemnda med flere viser til at tiltaket er lokalisert innenfor Nasjonalt villreinområdet i Heiplanen, og vil være i strid med nasjonalt mål om å sikre villrein og villreinområder. NVF mener NVE ikke har lagt vekt på Miljødirektoratets vurdering når det gjelder villrein. NVF mener det er uforståelig at statens forvaltningsmyndigheter har motstridende syn på truslene mot villreinen i Setesdal. Villreinnemnda med flere mener at det blir feil av NVE å benytte argumenter for aktivitet og inngrep i bygdeutviklingssonen, som argument for å tillate vindkraftverk innenfor Nasjonalt villreinområde, selv om bygdeutviklingssonen ligger nær opptil planområdet for Hovatn Aust vindkraftverk. De mener dette er ansvarsfraskrivelse fra NVEs side.

NVE konstaterer at ulike målsettinger og planer ofte kan oppfattes som motstridene. NVEs oppgave som konsesjonsmyndighet er å veie fordeler og ulemper og vurdere disse i lys av de ulike målsettingene og planene. NVE er ansvarlig for å sikre at politiske målsettinger og internasjonale konvensjoner blir kjent og vurdert. Alle NVEs høringssaker sendes til blant annet regionale og lokale myndigheter og Miljødirektoratet, som følger opp statens miljøpolitiske målsettinger. Disse instansene har ansvar for å belyse hva slags virkninger prosjektet kan få for ulike miljøpolitiske målsettinger. NVE konstaterer at de har uttalt seg til virkninger for det omsøkte prosjektet og at NVE har vurdert virkningene. NVE registrerer at klagerne er uenige i vektleggingen av de ulike virkningene, men fastholder de vurderinger som ligger til grunn for konsesjonsvedtaket. NVE vil understreke at vindkraftprosjekter vurderes på grunnlag av konkrete virkninger, og at utredninger av det enkelte vindkraftprosjekt er grundigere enn utredningene som er lagt til grunn i regionale planer. NVE vil presisere at overordnede regionale planer er et retningsgivende verktøy, og ikke bindende planer.

NVE har lagt til grunn Heiplanen i sine vurderinger. Planområdet til Hovatn Aust vindkraftverk er lokalisert innenfor hensynssonen «Nasjonalt villreinområde» og på grensen til hensynssonen «Bygdeutvikling». NVE konstaterer at Heiplanen er en retningsgivende fylkeskommunal plan uten juridisk bindende arealkart og bestemmelser. I retningslinjene i Heiplanen for hensynsone «Nasjonalt Villreinområde» fremgår det at «Nye eller utvidelse av eksisterende kraftanlegg eller kraftlinjer bør unngås. Unntak kan gjøres for tiltak som ikke innebærer vesentlig negativ betydning for villreinen. Disse vurderingene forutsettes avklart gjennom konsekvensutredning etter relevant lovverk». NVE konstaterer at Bygland kommune og Aust-Agder fylkeskommune, med ansvar for Heiplanen, mener prosjektet kan gjennomføres med avbøtende tiltak. NVE har vurdert tiltakets virkninger for villreinen i kapittel 4.8.4 i notatet «Bakgrunn for vedtak» for Hovatn Aust vindkraftverk.

Når det gjelder kommuneplanen for Bygland kommune, fremgår det av planens arealdel at det aktuelle området er avsatt som LNF-område, og dersom det gis endelig konsesjon til vindkraftverket, må konsesjonær søke om dispensasjon fra gjeldende planstatus. NVE konstaterer at Bygland kommune stiller seg positive til vindkraftprosjektet.

Landskap og visuelle virkninger

Austad etterlyser flere visualiseringer av tiltaket fra vassdraget, og mener at dette var blitt lovet. Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal påpeker at deres ønske om visualiseringspunkter ikke ble tatt til følge. De mener dette har ført til at de visuelle virkningene av naturinngrepet er underkommunisert. Nordenå, Sørlien med flere mener landskapet ved Hovatn er av regional betydning. De etterlyser realistiske fotomontasjer, som inkluderer samtlige sider ved anlegget, herunder fundamenter, veier og så vider.

Tiltakshaver skriver i sine kommentarer at det har blitt laget visualiseringer fra ni ulike steder, som et resultat av samrådsprosessen med kommunen. De skriver at av disse er det tre som fokuserer særskilt på visuelle nærvirkninger for det nordre planområdet sett fra Hovassdammen. NVE mener visualiseringene er valgt fra representative steder og gir et tilstrekkelig godt inntrykk av prosjektet. Det blir ikke stilt krav til at alle forslag skal ivaretas i visualiseringene. NVE understreker at visualiseringene kun er en del av beslutningsgrunnlaget i forbindelse med vurderinger av landskap, kulturmiljø, friluftsliv og visuelle virkninger.

FNF mener at vindkraftverket vil virke dominerende selv over store avstander, og at det vil påvirke landskaps- og naturopplevelsen i området, særlig i områder som fremstår som urørt, herunder Fyresdalsheiane – Rukkedalen og Setesdalen. Hammer skriver at tiltaket vil endre og prege landskapet blant annet for Årdalen naturreservat og ved Grøssæ. De mener at dette burde vært vektlagt av NVE.

Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal og Hammer skriver at gården Nordenå, som er satt i stand med hjelp av statlige midler, fremstår som et vakkert kulturlandskap. De skriver at gården og kulturlandskapet vil bli hardt rammet av den nødvendige veiutvidelsen i forbindelse med transport til planområdet. Hammer mener også at kraftledningen mellom nordre og søndre planområdet vil ødelegge støylsmiljøet på Bleilistøylen.

NVE registrer at det er uenighet knyttet til NVEs vurdering og vektlegging av tiltakets virkninger for landskap og kulturmiljø. Etter NVEs vurdering er momentene i klagen i tilstrekkelig grad vurdert og kommentert i notatet «Bakgrunn for vedtak» for Hovatn Aust vindkraftverk.

Friluftsliv og ferdsel

FNF mener det er feil av NVE ikke å vektlegge virkningene for friluftsliv i den samlede vurderingen. De skriver at det er stor forskjell på eksisterende inngrep i området og det planlagte vindkraftverket, når det gjelder virkninger for friluftsliv. Nordenå, Sørlien med flere mener NVE ikke har vurdert prosjektet i en større regional sammenheng i forbindelse med rekreasjon og friluftsliv, og skriver at tiltaket vil medføre at områdets verdi for lokalbefolkningen og turister vil forringes vesentlig i form av landskapsendringer, støy og iskast. NVE registrer at det er uenighet knyttet til NVEs vurdering og vektlegging av virkninger for friluftsliv og ferdsel. Etter NVEs vurdering er tema tilstrekkelig vurdert i «Bakgrunn for vedtak» av 23.06.16.

FNF skriver at NVE har fastsatt vilkår om å stenge internveiene, som avbøtende tiltak for villrein, og at dette derfor ikke vil åpne for ferdsel for nye brukergrupper, slik NVE skriver. NVE understreker at det er satt vilkår om å stenge internveiene for allmenn motorisert ferdsel. Internveiene vil fremdeles kunne brukes i forbindelse med friluftsliv, som for eksempel sykling og turområdet.

Naturmangfold

Fugl

NMF mener at NVE burde vektlagt virkninger for skogsfugl, herunder orrfugl. De viser til undersøkelser fra Østerrike. NVE viser til konsekvensutredningen, der det fremgår at planområdet vurderes å ha godt egnede hekkehabitater for lirype (NT) og orrfugl. Lirype (NT) har blitt registrert med tre enkeltindivider i den nordlige delen av planområdet. Det er kun registrert spor etter orrfugl. Etter NVEs vurdering kan virkninger for orrfugl først og fremst være knyttet til fragmentering av spillplasser gjennom blant annet internveinettet og turbinplasseringer. Bestandene av orrfugl er solid og vil etter NVEs vurdering ikke bli påvirket i vesentlig grad av tiltaket.

NVF viser til NVEs vedtak vedrørende hubro, og påpeker at NVE mener tiltaket kan få virkninger for den lokale bestandsutviklingen for hubro og kongeørn i form av kollisjon og fortrengning. De mener NVE har som oppgave å bidra til at arten øker i antall. De mener vindkraftverket vil være i strid med disse forpliktelsene. NVF ber om at den usikkerheten, som de mener NVE selv tilkjenner vedrørende virkninger av tiltaket for særlig hubro, må vurderes etter naturmangfoldloven § 9. Nordenå, Sørlien med flere krever at NVE iverksetter en forskningsbasert prosess med sikte på å få vite mer om vindkraftverkets virkninger for fugle- og dyreliv.

NVE har vurdert kunnskapsgrunnlaget i saken og mener det er i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8. I den sammenheng vises det til kapittel 4.8 i "Bakgrunn for vedtak" og kapittel 3.4 i vedlegget til notatet. Etter NVEs vurdering står kunnskapsgrunnlaget i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. NVE anser utredningsplikten for naturmangfold som oppfylt. NVE ser ikke behov for å be om ytterligere utredninger. Etter NVEs vurdering er kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold i saken tilfredsstillende. Føre-var-prinsippet, jamfør naturmangfoldloven § 9, kommer derfor ikke til anvendelse.

Hammer skriver at vedlegg 8 «Feltrapport- kartlegging av hekkende fugler i traséområdet for nettilknytning og adkomstvei for Hovatn Aust vindkraftverk» er feil og mangelfull. De skriver at det mangler kartlegging av hekkende fugl i traséområdet, og at kartene tar for seg vestsiden av Hovatn i stedet. Austad skriver at konsekvensutredningen for fugl er ufullstendig. De skriver at de to nye kraftledningene i området er lite diskutert, og at det blir vist til feil kartgrunnlag i konsekvensutredningen.

NVE registrer at kartleggingen Hammer viser til også er lagt som vedlegg (vedlegg 2) til «Konsekvensutredning – Hovatn Aust vindkraftverk, Bygland. Naturmangfold. Naturvern og INON» av Multiconsult AS (31.08.2014). Tiltakshaver opplyser om at notatet «Kartlegging av hekkende fugler i traséområdet for nettilknytning og adkomstvei for Hovatn Aust vindkraftverk» av Ambio Miljørådgivning/Ecofact (2013), ble gjennomført med sikte på en tidligere utbyggingsløsning enn den omsøkte. Disse områdene inngår nå i stedet som en del av influensområdet. NVE har ikke vektlagt notatet i sin vurdering av kunnskapsgrunnlaget. NVE mener for øvrig at det foreliggende kunnskapsgrunnlaget i saken er i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8.

Villrein

Villreinnemda for Setesdalområdet mener en utbygging av Hovatn Aust vindkraftverk vil medføre større virkninger for villreinen enn det NVE har lagt til grunn i sine vurderinger. FNF mener NVE ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til villreinen i sine vurderinger.

I klagen blir det vist til villreinens bruk av området. Flere gjentar fra høringsuttalelsene at området nordøst for planområdet blir benyttet som kalvingsområdet fra slutten av april og til starten av mai. Det

blir også fremhevet at villreinen har et nomadisk levesett med bruk av store arealer og at de skifter bruk av beite, slik at områder kan stå urørt eller være i lite bruk over lang tid. Villreinnemda har kommentert at GPS-dataene, som er lagt til grunn, kun gjelder simler.

NVE har vurdert villreinens arealbruk av det aktuelle området etter dagens situasjon samt potensiale for fremtidig bruk. NVE har vektlagt at omfanget av dyr i plan- og influensområdet er lite og at det finnes bedre og alternative beiteressurser nord for anlegget. NVE har vektlagt at det nordre planområdet er av noe betydning for villrein, da det ligger nær kalvingsområder nordøst for planområdet og i utkanten av vår- og sommerbeiter. NVE legger til grunn at omfanget av dyr i det nordre planområdet og det nære influensområdet er lite, men at det er vanskelig å forutse fremtidig bruk. Vesentlig vekst i bestanden kan føre til økt bruk av det nordre området, selv om beiteressursen ikke er vurdert som spesielt gode og det finnes gode alternativer områder nord for plan- og influensområdet. Etter NVEs vurdering er det lite som tilsier at det søndre planområdet er eller vil bli av vesentlig betydning for arten, og NVE har ikke vektlagt virkninger for arten i dette området.

Villreinnemda mener at det ikke vil være mulig å gjennomføre avbøtende tiltak slik at hensyn til villreinen ivaretas i tilstrekkelig grad. De skriver blant annet at intern- og adkomstveier vil gjøre området lettere tilgjengelig for mennesker, både gående og kjørende, selv om NVE vil stenge veiene med bom vil dette ikke forhindre økt aktivitet i området. NVE viser til at Miljødirektoratet mener at avbøtende tiltak ikke kan redusere konflikten mellom tiltaket og villrein, og viser til at Fylkesmannen uttrykker bekymring for villreinstammen i Setesdal-Ryfylkeheiene.

NVE registrer at Villreinnemda, Miljødirektoratet og Fylkesmannen mener at det ikke vil være mulig å gjennomføre avbøtende tiltak, som i tilstrekkelig grad vil redusere virkningene for villreinen. NVE mener det er menneskelig aktivitet som er den største forstyrrelsesfaktoren for villrein, og kan føre til unnvikelse og frykt/fluktadferd. NVE mener at det vil være mulig å redusere de negative virkningene for villrein ved å begrense menneskelig aktivitet i plan- og influensområdet. NVE har derfor fastsatt vilkår om at konsesjonær i miljø-, transport- og anleggsplanen skal legge frem tiltak som reduserer menneskelig aktivitet. I tillegg er det fastsatt vilkår om at konsesjonær, så langt det er teknisk økonomisk forsvarlig, skal ta hensyn til villreinen ved planlegging og gjennomføring av anleggsarbeid og ved ordinære drifts- og vedlikeholdsarbeid.

NVE mener at ulike naturinngrep og menneskelige aktivitet i villreinens leveområder i Setesdal må vurderes opp mot § 10 i naturmangfoldloven. Villreinnemda skriver at tiltaket må sees i sammenheng med den samlede belastningen som hele villreinområdet er utsatt for. De viser spesielt til kapittel 7 i konsekvensutredningen, vedrørende flaskehalsen ved Riksvei 45 med tilhørende hyttebygging og annen infrastruktur.

NVE har vurdert samlet belastning for villreinen i kapittel 4.8.5 i notatet «Bakgrunn for vedtak». NVE mener tidligere inngrep i villreinens leveområder, herunder Riksvei 45 samt utbygging av hytter ved Bjørnevatn i Valle, oppfattes til å utgjøre den største belastningen for villrein. Etter NVEs vurdering representerer disse de viktigste forstyrrelseskildene for villreinen. NVE mener at vindkraftprosjektet potensielt kan medføre noe virkninger for villreinen i Setesdal-Austhei, men at tiltaket vil være av liten betydning sett i sammenheng med ovennevnte forstyrrelseskilder.

Flere mener det er heftet stor usikkerhet til i hvilken grad villreinen vil unngå faste installasjoner, og at NVE må legge føre-var-prinsippet § 9 i naturmangfoldloven til grunn. NVE etterlyser studier på hvilke effekter vindkraftverk kan ha på kalvingsområder. Austad etterlyser bruk av rapport fra Norsk villreinsenter, hvor kalving er dokumentert både nord og øst for Hovatn.

NVE mener konsekvensutredningen og rapporten «Kunnskapsstatus for effekter av vindkraftverk og kraftledninger på villrein» (juni 2014), gir et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag. Etter NVEs vurdering er kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold i saken tilfredsstillende. NVE har vurdert virkningene for villrein i driftsfasen til å være av liten betydning og usikkerheten som lav. Føre-var-prinsippet, jamfør naturmangfoldloven § 9, kommer derfor etter NVEs vurdering ikke til anvendelse. NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å gjennomføre ytterligere undersøkelser og utredninger knyttet til tiltakets virkninger for villrein.

Store sammenhengende naturområder med urørt preg og vernede områder

NVF og FNF påstår at NVE ikke har lagt vekt på at tiltaket vil medføre en reduksjon på 20 km² inngrepsfri natur i ytterkant av et større sammenhengende naturområde med urørt preg, men kun har vurdert virkningene i sammenheng med andre tema. De skriver at urørte naturområder ofte har sjeldne kvaliteter og egenskaper, og viser til nasjonale målsettinger om å bevare slike områder og tilhørende habitater gjennom konvensjonen for biologisk mangfold. Austad, Sundbø og Tveit skriver at bortfall av urørt natur er et tap for naturmangfoldet og samtidig et verditap for mennesker som benytter området. De ber om å bli tatt hensyn til i denne sammenheng.

NVE konstaterer at vindkraftanlegget vil medføre reduksjon av et inngrepsfritt område på ca. 20 km². Området er samlet på i størrelsesorden 350 km² og er avgrenset av Hovatn-Nesvatn-Birtedalen-Russvatn-Oksetjørnheii-Sandvassheii. NVE har lagt vekt på at planområdet befinner seg i ytterkant av det større sammenhengende naturområdet og således ikke medføre fragmentering av området. I det nære influensområdet ligger Hovatn, som er regulert, og det passerer to 132 kV kraftledninger (Brokke-Senumstad) og en 420 kV sentralnettsledning (Kristiansand-Brokke) ca. tre kilometer sørvest for det søndre planområdet. NVE legger til grunn at vindkraftverk må lokaliseres der vindressursen er god og i områder uten bebyggelse. Dette vil som oftest medføre at naturområder som fremstår som urørt vil bli redusert som følge av etablering av vindkraftanlegg. NVE har ikke vektlagt reduksjon av inngrepsfri natur i seg selv, men mener det er relevant å vurdere virkninger av bortfall av inngrepsfri natur. NVE viser til vurderinger i notatet «Bakgrunn for vedtak» av 23.06.16.

Austad mener at tiltaket vil føre til forurensing av Tovdalsvassdraget, og derfor bryter med de rikspolitiske retningslinjene for verna vassdrag. NVE har fastsatt vilkår i anleggskonsesjonen om at konsesjonær utarbeider forslag til tiltak som kan iverksettes for å sikre private vannforsyninger som blir berørt av tiltaket. Dette skal inngå som en del av miljø-, transport- og anleggsplanen. Forslaget skal godkjennes av NVE. Etter NVEs vurdering vil dette også hindre forurensning av vassdraget.

Støy

Austad, Sundbø og Tveit skriver at hyttene ligger i ytterkant av det som regnes som laveste støysone, men at støyen allikevel vil være sjenerende og plagsom. De viser til erfaringer fra Lista vindkraftverk, og «Forskrift om miljørettet helsevern» (FOR-2003-04-25-486). Austad, Sundbø og Tveit skriver at støy og skyggekast vil påvirke landskapsopplevelsen og bruken av området til rekreasjon vil forringes.

Flere skriver at støyberegningene er mangelfulle ettersom de ikke tar hensyn til terrenget eller tar hensyn til vindretning. Austad med flere mener topografien rundt Hovatn tilsier at støy fra vindturbinene vil bære lengre og vil forsterke seg i fjellterrenget

Austad etterlyser utredninger knyttet til lavfrekventstøy. Nordenå, Sørlien med flere mener at lavfrekvent støy i senere tid har påvist betydelige plager for folk som utsettes for dette, og mener det er beklagelig at NVE ikke tar hensyn til dette i sin vurdering. Flere mener Folkehelseinstituttet sin

anbefaling om grenseverdi for støy på 40 dBA burde vært lagt til grunn i stedet for 45 dBA. Nordenå med flere mener at støyreducerende tiltak må angis eller dokumenteres bedre.

I konsekvensutredningen redegjøres det for metodikk i henhold til fastsatt utredningsprogram. Det opplyses om at modellen kun har tatt hensyn til geometrisk spredning og atmosfærisk absorpsjon av lyd. Det er ikke tatt hensyn til bakkedemping, barriereeffekter, bakkeeffekter og meteorologiske effekter. I tillegg antas det at samtlige boliger ligger i le for vindturbinene. Støynivået som er beregnet antas å være konservativ og at de faktiske støynivåene mest sannsynlig vil oppleves som lavere. NVE har vurdert støyutredningen som tilstrekkelig for å kunne vurdere virkningene av støy fra vindkraftverket. NVE legger til grunn at lavfrekvent støy fra vindturbiner ikke utgjør et større problem enn støy i høyere frekvenser, og konstaterer at Miljødirektoratet og Folkehelseinstituttet slutter seg til denne vurderingen.

NVE viser til Miljødirektoratets «Veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442)», hvor anbefalte støygrense ved etablering av vindturbiner er satt til L_{den} 45 dBA. NVE registrer at Folkehelseinstituttet, med bakgrunn i usikkerhet i beregningene og individuelle variasjoner i opplevelsen av støy, mener det er vesentlig å vurdere støyvirkninger over $L_{den}=40$ dBA. NVE viser vurderinger i kapittel 4.10 i «Bakgrunn for vedtak» av 23.06.16.

Iskast

Austad, Sundbø og Tveit skriver at iskast vil utgjøre en fare for å oppholde seg i hyttenes nærområder og at det beste tur- og skiterrenget på Gnuldrehei vil gå tapt i perioder med fare for iskast. De viser til at det per dags dato ikke eksisterer velfungerende avisingsystemer.

Etter NVEs vurdering vil Hovatn Aust vindkraftverk være utsatt for ising. De største farene ved iskast vil etter NVEs vurdering være knyttet til friluftsliv vinterstid, og drifts- og vedlikeholdsarbeid i vindkraftverket. NVE har fastsette vilkår som forplikter konsesjonær til å vurdere risikoen for iskast i vindkraftverket, og som forplikter konsesjonær til å utarbeide rutiner for å varsle allmennheten i perioder med fare for iskast, for eksempel ved at det settes opp informasjonsskilt ved innfartsårene til vindkraftverket. NVE understreker at sannsynligheten for å bli truffet av iskast anses som liten for folk som ferdes i området. NVE har for øvrig ikke stilt krav om installering av avisingsystem.

Sysselsetting og verdiskapning

NVF og Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal mener lokale arbeidsplasser som følge av vindkraftutbygging vil være mindre enn det NVE anslår. De ber NVE fremlegge dokumentasjon for sine anslag. Arbeidsgruppa viser til at arbeidsplasser og verdiskapning var vektlagt av kommunestyret, men mener at premissene for kommunens vedtak i utgangspunktet var feil.

NVE har estimert at Hovatn Aust vindkraftverk vil medføre en direkte sysselsettingsvirkning på ca. 180 årsverk i anleggsfasen og ca. 8 arbeidsplasser i driftsfasen, hvor mange av disse som vil tilfalle lokal arbeidskraft avhenger av blant annet tilgjengelig kompetanse og mulighet for å samarbeid om drift med andre vindkraftverk.

Nordenå, Sørlien med flere mener at tiltaket kun vil medføre kortvarige positive ringvirkninger i form av økt sysselsetting og virkninger for reiselivsnæringen. De mener at tiltaket på sikt vil være negativt for reiseliv og hytteturismen, ettersom opplevelsesverdien knyttet til friluftsliv, natur og rekreasjon vil bli forringet. De mener NVE ikke har vurdert at området benyttes av turister og andre besøkende.

NVE konstaterer at reiseliv og turisme i influensområdet hovedsakelig er knyttet til hytteliv og at naturen som attraksjon har en lokal og regional verdi. Etter NVEs vurdering tilsier det begrensede omfanget av reiselivsnæringen i kommunen, at vindkraftverket ikke vil medføre vesentlige ulemper for

reiseliv og turisme. Etter NVEs vurdering kan vindkraftutbygging gi noe positive virkninger for den lokale reiselivsnæringen i form av økt aktivitet i forbindelse med anleggsarbeid, hvor det vil være et stort behov for overnattings- og serveringstjenester. Reiselivsbedrifter kan også oppleve positive virkninger også i driftsperioden, blant annet gjennom vedlikeholdsarbeid i vindkraftverket, men det er usikkert hvor mye dette vil utgjøre.

Veier og transport

Austad mener det vil være store utfordringer knyttet til transport, som vil medføre kostbare utbedringer. De mener at de grønne sertifikatene vil subsidiere veiutbygging. Austad etterlyser veiprofiler og illustrasjoner for å synliggjøre inngrepene i forbindelse med veiutbygging/-utbedring.

Hammer etterlyser utredning av adkomstveien og kraftledningen mellom planområdene. De skriver blant annet at traseen delvis vil følge en tidligere merket turistforeningsløype, som fremdeles er mye i bruk.

Hammer skriver at veien for transport til planområdet vil medføre høye skjæringer, murer og fyllinger, og påvirke kulturlandskapet rundt Nordenå. De etterlyser detaljerte planer for veiutvidelsen. De viser til transportstudie, som viser at veiutvidelsen vil medføre tap av både jord- og skogareal. Arbeidsgruppa skriver at gården Nordenå (g.nr.20/1), som er satt i stand med hjelp av statlige midler, fremstår som et vakkert kulturlandskap. De skriver at gården og kulturlandskapet vil bli hardt rammet av den nødvendige veiutvidelsen i forbindelse med transport til planområdet. De etterlyser samtidig en grundigere utredning i forbindelse med virkninger av planlagt veiutvidelse og transport.

NMF etterlyser utredninger knyttet til transport av vindturbinene, herunder grunnundersøkelser med tanke på sulfidholdige bergarter og tungmetaller. De kommenterer og påpeker sannsynlige utbedringer av veien som må gjøres i forbindelse transport av vindturbiner gjennom Åraksbø.

NVE konstaterer at transportruten kun er skissert i søknaden og at det er knyttet usikkerhet til hva en oppgradering av de eksisterende veier vil medføre av virkninger for områdene langs traseen. NVE har i anleggskonsesjon fastsatt vilkår om at det skal utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan, som er gjeldende ved bygging, drift, vedlikehold og nedleggelse av anlegget. En slik plan skal blant annet omfatte ulike forhold vedrører internveinettet og hvordan aktuelle transportoppdrag skal foregå. Den skal blant annet omtale hvordan natur- og samfunnsinteresser skal hensyntas i forbindelse med bygging av veinett og transport av turbin- og kraftlinjekomponenter, herunder tiltak knyttet til kulturminner, trafiksikkerhet og tiltak for å redusere støv for nærliggende boliger.

Annet

Nedleggelse av anlegget

Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal skriver at tiltaket er irreversibelt og at det vil ikke være mulig å tilbakeføre området i sin naturlige tilstand, slik NVE har satt vilkår om i anleggskonsesjon. Nordanå, Sørlien med flere stiller spørsmål om hva det vil si å tilbakeføre området etter endt konsesjonstid.

Etter NVEs vurdering er krav rundt nedleggelse av anlegget og fjerning av vindturbiner i tilstrekkelig grad ivaretatt i konsesjonen og i forskrift til energiloven. NVE mener det ikke er hensiktsmessig å stille ytterligere krav utover dette.

Verditap

NVF etterlyser kompensasjon til allmennheten for det naturtapet vindkraftverket vil medføre. Austad, Sundbø og Tveit skriver at det er viktig for hytteeiere å ha adgang til uforstyrret natur, og at vindkraftverket vil medføre verditap både i form av bruksverdi og eiendomsverdi. De påpeker at grunneiere vil bli tilgodesett ved å samtykke til bruk av grunn i form av leieinntekter. Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal skriver de at tiltaket vil medføre en stor økonomisk belastning og verdiforringelse av gården Nordenå. Det samme verditapet vil også påføres hytteeierne i influensområdet.

Hammer skriver at den planlagte veiutvidelsen vil gå gjennom gården Nordenå, og vil ødelegge kulturlandskap og dyrkbar mark. De skriver at verditapet vil bli stort, uten at de vil få noen form for kompensasjon. De skriver at Bleilistøylen fortsatt brukes til jakt og friluftsmål, og vil bli berørt i form av støy og visuelle virkninger for støyene. De skriver at adkomstveien vil tangere grensen til eiendommen. Det samme vil kraftledningen gjøre. Søndre planområdet vil grense til deres eiendom og det nordre planområdet ligger 100 meter fra eiendommen. De skriver at dette vill medføre tap av inntektsgrunnlag for utleie av jakt og støylsbu. De mener tiltaket også vil medføre tap av dyrket mark, som vil vanskeliggjøre å drive jordbruk, og verditap på eiendommene. I tillegg vil det medføre tap av rekreasjonsområde. De mener at det er riktig at de skal ha kompensasjon for verditapet. De viser til kapittel 4.17.2 i notatet «Bakgrunn for vedtak» og NVEs vurdering om verditap. De ber OED vurdere om deres særstilling bør medføre kompensasjon tilsvarende dansk ordning, som det vises til i kapittel 4.17.2.

Etter NVEs vurdering er temaet i tilstrekkelig grad kommentert i kapittel 4.1.7.2 «Verditap» i notatet «Bakgrunn for vedtak» for Hovatn Aust vindkraftverk. NVE har ingen ytterligere tilføyelser knyttet til verditap. NVE konstaterer at privatrettslige avtaler mellom tiltakshaver og berørte parter ligger utenfor hva NVE skal vurdere i konsesjonsbehandlingen, herunder kompensasjon tilsvarende dansk ordning som det henvises til i notatet «Bakgrunn for vedtak».

NVE viser til kommentarer fra tiltakshaver. De skriver at eiendommen Bleilistøylen (g.nr. 32/7), ligger i dalføret mellom det nordre og søndre planområdet, og er ikke relevant for vindkraft. I den opprinnelige søknaden var et lite området ev eiendommen opp mot det søndre planområdet inkludert. Tiltakshaver skriver at det ikke stemmer at adkomstveiene vil tangere eiendommen. Adkomstveien til det nordre planområdet går ca. 100 meter fra eiendomsgrensen, kraftledningene vil passere over 500 meter vest for eiendommen og det vil under planlegging av traseen bli tatt hensyn til at denne ikke skal være visuelt dominerende fra Bleilistøylen. Selve Bleilistøylen ligger ca. 1 km fra planområdet. Tiltakshaver opplyser om at de vil ta kontakt med Hammer angående minnelig avtale vedrørende kompensasjon og/eller korrektive tiltak knyttet til støynivå ved Bleilistøylen.

Ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

Hammer ber Olje- og energidepartementet (OED) avslå søknaden om forhåndstiltredelse før skjønn er avholdt. De mener det er urimelig at konsesjonær gis ekspropriasjonstillatelse før detaljplaner foreligger og ber om at tillatelsen trekkes tilbake.

NVE konstaterer at Hovatn Aust Vindkraft AS har søkt i medhold av oreigningslova § 25 om forhåndstiltredelse til å igangsette anleggsarbeidene etter at skjønn er begjært og før skjønn er avholdt. Normalt forutsetter samtykke til forhåndstiltredelse at skjønn er begjært, men i tilfeller hvor det vil innebære urimelige forsinkelser å vente til skjønn er begjært, kan det gis samtykke til forhåndstiltredelse. Da skal det settes en frist for å begjære skjønn som ikke er lengre enn tre måneder, ifølge oreigningslova. NVE har ikke realitetsbehandlet denne delen av søknaden. Olje- og energidepartementet vil eventuelt avgjøre søknaden om forhåndstiltredelse, dersom det gis endelig konsesjon og når skjønn er begjært. NVE har i vedtak av 23.06.16 gitt Hovatn Aust Vindkraft AS ekspropriasjonstillatelse for å kreve avstått grunn og nødvendige rettigheter for bygging og drift av Hovatn Aust vindkraftverk med tilhørende infrastruktur. NVE gjør oppmerksom på at ekspropriasjonstillatelsen faller bort dersom begjæring av skjønn ikke er fremsatt innen ett år etter endelig vedtak er fattet, jf. oreigningslova § 16. NVE konstaterer at tiltakshaver ikke har søkt om ekspropriasjon av Hammers eiendom.

Konklusjon

I vedtak av 23.06.16 ga NVE Hovatn Aust Vindkraft AS konsesjon for å bygge og drive Hovatn Aust vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Bygland kommune, Aust-Agder fylke. NVE har mottatt ni klager og to innsigelser på vedtaket. NVE har fastsatt vilkår i anleggskonsesjonen av 23.06.16, slik at grunnlaget for innsigelsen fra fylkeskommunen i Aust-Agder har bortfalt. NVE har under saksbehandlingen ikke kunnet imøtekomme innsigelsen fra Fylkesmannen i Aust-Agder.

NVE kan ikke se at det i klagen er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre eller omgjøre vårt vedtak av 23.06.16. Klagen og innsigelsen fra Fylkesmannen i Aust-Agder oversendes derfor OED til endelig avgjørelse, jamfør forvaltningsloven § 33. Alle sakens dokumenter gjøres tilgjengelige for departementet gjennom internettløsningen SeDoc.

Med hilsen

Rune Flatby
Avdelingsdirektør

Arne Olsen
Seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Annemor Sundbø
Arbeidsgruppa mot vindparker i Setesdal v/Torhild Austad

Bygland kommune
Einar Austad
Forum for natur og friluftsliv Agder
Grunde Austad
Harald Anders Sørlien
Hovatn Aust Vindkraft AS
Knut G. Austad
Liv Torhild Nordanå
Meteorologisk institutt
Naturvernforbundet i Vest-Agder
Nils R Hammer
Norges Miljøvernforbund
Villreinnemnda for Setesdalsområdet